

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В ПРОЦЕС ІНВЕСТУВАННЯ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

Якушева Інна Євгенівна,

к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний

університет ім. Дмитра Моторного

г. Мелітополь, Україна

inna.yakusheva@tsatu.edu.ua

Вступ. Суттєвим фактором стійкого економічного розвитку країни є налагодження дієвого механізму акумулювання й розміщення заощаджень в економічній системі. Вагоме місце в цьому процесі належить фондовому ринку. Тому важливим і актуальним питанням на сьогодні є активне залучення населення України в процес інвестування на ринку цінних паперів. По перше тому, що носієм заощаджень виступають саме домогосподарства, і залучення домогосподарств до інвестицій на фондовому ринку сприяє підвищенню ефективності функціонування ринку цінних паперів. Експерти відмічають, що відсутність умов для розміщення населенням коштів на фондовому ринку є важливим стримуючим фактором його повноцінного розвитку.

Мета роботи полягає в дослідженні проблем, факторів та перспектив залучення заощаджень населення України для інвестування на фондовому ринку.

Матеріали і методи. Аналітичні дослідження зроблені на підставі загально доступних джерел інформації: офіційних даних Національного банку України, Міністерства фінансів, наукової літератури, публікацій, Інтернет ресурсів. Методи, які використовувалися в процесі дослідження: абстрактно-логічний, аналізу і синтезу, економіко-статистичний.

Результати і обговорення. В сучасному світі фінансова сфера впливає практично на всі аспекти функціонування суб'єктів економіки. Але за даним НБУ в Україні більше третини населення лишаються за межами фінансової системи, що свідчить про їх відокремленість від економіки держави та суспільства загалом, нижчий рівень ефективності управління коштами та

фінансової безпеки [1]. Як, відмічають науковці, заощадження домогосподарств у суспільному відтворенні відіграють найбільшу роль: їх фінансове значення полягає у тому, що вони формують основне джерело коштів на фінансовому ринку країни [2].

Вітчизняний фондовий ринок України, нажаль, пропонує недостатню кількість інвестиційне привабливих інструментів для інвестування, особливо акцій. Але можливості нарощування капіталу та отримання доходів є. При цьому необхідними умовами активізації інвестиційний вкладень фізичними особами, які на фондовому ринку називаються індивідуальними чи приватними інвесторами, є:

- наявність певного постійного активного доходу;
- можливість, бажання і схильність до нагромадження заощаджень;
- наявність освіти, елементів фінансової грамотності, навичок і часу;
- певна адаптивність до умов сучасного фінансового ринку і стану економіки, психологічна готовність до інвестування.

Розглянемо ці необхідні умови докладніше. Доходи населення у 2019 році в абсолютному грошовому вимірі мають тенденцію до зростання, про що свідчать офіційні статистичні показники [3]. Причому, вагома складова доходів (47-50 %) приходить на заробітну плату (активний дохід). Але коло 30 % доходу займає соціальна допомога. Це свідчить про низький рівень добробуту населення. В подальшому прогнозується уповільнення зростання доходів (головна причина – економічна криза). Витрати на забезпечення поточного рівня споживання при цьому складають 90-95 %.

Заощадження населення за даними офіційних статистичних розрахунків незначні (у деякі періоди витрати на споживання українців перевищували доходи). Традиційним для українців є акумулювання нагромаджень консервативних формах: у валютних збереженнях (це обумовлюється інфляційними чинниками) та на депозитних рахунках банків. Такі способи не можуть розглядатися як інвестиції, це лише засоби захисту та збереження капіталу. Безумовно, розраховувати за активність домогосподарств на

фондовому ринку в умовах низького рівня доходів та психологічних установок важко.

Заощадження - це ті самі вільні гроші, які суб'єкти не використовують на споживчі потреби, вони мають стратегічне значення, як для своїх власників, так і для економіки країни в цілому. Заощадження розглядаються як джерела інвестицій і вони повинні працювати на зростання фінансового благополуччя та якості життя. Чим більш стабільна економічна ситуація, тим вище схильність громадян до інвестиційних заощаджень. За даними Національного банку України приблизно 300 млрд. грн. населення зберігає в готівковій формі, тобто це непрацюючі, неорганізовані, пасивні нагромадження. У той же час все більша частка суб'єктів цікавляться фондовим ринком і бажають заробляти на операціях з цінними паперами.

Базовим елементом інтенсифікації інвестиційного потенціалу домогосподарств є грамотність громадян у фінансових питаннях, вміння управляти особистими фінансами. Саме фінансова обізнаність впливає на раціональне використання заощаджень і формує активного та ефективного інвестора. Нажаль, знання більшості громадян щодо інструментів, технологій та можливостей фондового ринку є дуже низькими. При цьому рівень недовіри до інституті спільного інвестування та інших фінансових посередників (які і працюють для акумулювання невеликих індивідуальних заощаджень) не зменшується.

Суттєвою перешкодою залучення фізичних осіб до фондового ринку є його значна зарегламентованість, складність здійснення операції купівлі-продажу цінних паперів, низька доступність до фінансових послуг фондового ринку, непрозорість тощо. Ринок корпоративних цінних паперів в Україні знаходиться у глибокому занепаді, особливо це стосується акцій (цей сегмент вкрай неліквідний, ризикований, низько дохідний). Для приватних інвесторів найбільш зрозумілим, надійним та привабливим інструментом залишається ОВДП, вкладення до яких за останні роки з боку населення зросли. Але окупність інвестицій в державні цінні папері можна досягнути лише при

значних сумах вкладень, що пов'язано з високими комісійними та операційними витратами (експерти рекомендують виходити на ринок з початковим капіталом від 50 тис. грн.). Нажаль, лєвова частка українських домогосподарств до такого не готова.

Важливою особливістю успішних портфельних інвестиції є їх довгостроковий характер (швидкі заробітки на кількості операцій уділ спекулянтів). Виходячи на фондовий ринок, інвестор повинен бути настроєним на регулярні довгострокові вкладення. Але цьому не сприяє нестабільна економічна і політична ситуація в країні, висока інфляція, відсутність чіткої та зрозумілої законодавчої бази.

Вирішення всіх зазначених проблем - багатоконпонентне питання, але воно потребує розв'язання, так як без масштабного залучення домогосподарств на фондовий ринок важко розраховувати на його стійкий довгостроковий розвиток. Реальний та потенційний інвестор – це особа, яка постійно шукає ефективні способи вкладення грошей, які б з часом генерували б пасивний дохід, тобто при цьому самі гроші становляться джерелом отримання прибутку. Така поведінка приватних інвесторів має синергійний ефект на всю економічну систему країни, який важко переоцінити. Приватні особи в основному передбачають непряме інвестування, через фінансових посередників (перш за все це банківські установи). Але чим більше частка індивідуальних інвестицій спрямовуються безпосередньо в цінні папери, тим більш масштабним та активним стає фондовий ринок. Заробляти на операціях з цінними паперами реально (дохідність вище банківських депозитів). Безумовно, процес інвестування на фондовому ринку - це завжди ризик, але на ньому працюють дієві механізми його мінімізації.

Висновки. Таким чином, подолання структурного дисбалансу економіки, її фінансової оздоровлення обумовлюється становленням і розвитку прогресивного фондового ринку, якому потрібні активні приватні інвестори – громадяни країни. Саме для них на рівні держави необхідно створювати умови реалізації інвестиційного потенціалу, формування інвестиційного мислення,

популяризації інвестицій у цінні папери, удосконалення системи захисту прав індивідуальних інвесторів, забезпечення інформованості, прозорості та доступності фондового ринку.

Список літератури

1. Офіційний сайт НБУ: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3961976&cat_id=3115908
2. Майорова Т.В., Петренко І.П. Проблеми трансформації заощаджень в інвестиції на фінансовому ринку України// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2015/4.pdf
3. Державна статистика країни: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/gdn/dvn/dvn_u/dvn_119_u.htm